

Nr 110.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till värme- och ventilationsanläggningar i operabyggnaden m. m.; given Stockholms slott den 8 mars 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gösta Bagge.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 mars 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Bagge anför härefter:

Kontraktsenligt åvilar ansvaret för det yttre underhållet av operabyggnaden i Stockholm Kungl. Maj:t och kronan genom byggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 14 september 1934 hemställde kungl. teaterns styrelse om anvisande av medel till värme- och ventilationsanläggningar i operabyggnaden. Kostnaderna härför beräknades till sammanlagt 484,000 kronor. Å riksstaten för budgetåren 1936/38 anvisades för ändamålet tillhoppa 270,000 kronor.

Med skrivelser den 19 april 1937 och den 15 februari 1938 framlade sedermera byggnadsstyrelsen resultatet av ytterligare utredningar i ären-

det (1938 års kostnadsberäkning), enligt vilka kostnaderna för erforderliga värme-, ventilations- och sanitetsanläggningar inom operabyggnaden beräknades till 940,000 kronor. Därvid förutsattes, att arbetena skulle utföras i tre etapper, vardera omfattande tre månader under ettvarvt av budgetåren 1938/40. Å första etappen (avseende salongshuset) skulle belöpa 315,000 kronor, å andra (avseende scenhuset) 241,000 kronor och å den tredje (avseende panncentral och ventilation) 384,000 kronor. För utförande av första etappens arbeten erfordrades således — utöver tidigare anvisade 270,000 kronor — 45,000 kronor, vilket belopp upptogs å riksstatens driftbudget för budgetåret 1938/39. Arbetena utfördes under sommaren 1938.

I skrivelse den 16 januari 1939 hemställde byggnadsstyrelsen om ett anslag å 241,000 kronor till utförande av de i andra etappen ingående arbetena. Vid anmälan av ärendet i propositionen nr 64/1939 framhöll min företrädare i ämbetet, att — enligt vad han inhämtat — vissa i denna etapp ingående arbeten utan större olägenheter kunde uppskjutas till ett senare budgetår. Härigenom skulle kostnaderna för de arbeten, som voro avsedda att utföras under budgetåret 1939/40, kunna hållas inom ramen av ett anslag av 200,000 kronor. För ändamålet anvisade här- efter riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag nämnda belopp å driftbudgeten för sagda budgetår.

Av det anslagsbelopp, som enligt nu föreliggande kostnadsberäkningar erfordras för slutförande av ifrågavarande arbeten (940,000 kronor), har alltså hittills anvisats ett belopp av $(270,000 + 45,000 + 200,000 =)$ 515,000 kronor. Ytterligare erfordras för ifrågavarande ändamål enligt nämnda beräkningar $(940,000 - 515,000 =)$ 425,000 kronor.

I skrivelse den 21 augusti 1939 har nu *byggnadsstyrelsen* hemställt, att för budgetåret 1940/41 måtte anvisas 485,000 kronor till slutförande av de i byggnadsprogrammet ingående arbetena. Av skrivelsen inhämtas följande:

För den första etappens arbeten hade i huvudsak tagits i anspråk de för budgetåren 1936/39 anvisade medlen å sammanlagt 315,000 kronor.

Med hänsyn till den gjorda beskäringen av anslagsmedlen för budgetåret 1939/40 hade en del av de i andra etappen ingående arbetena måst uppskjutas, nämligen vissa scenhusets södra del berörande värmelednings-, sanitetstekniska och byggnadsarbeten. Dessa arbeten, som betingade en kostnad av $(15,000 + 17,000 + 9,000 =)$ 41,000 kronor, borde enligt byggnadsstyrelsens mening komma till utförande i samband med den tredje etappens arbeten.

Sistnämnda arbeten vore i huvudsak följande:

- 1) ny panncentral samt oljeeldningsanläggning;
- 2) ventilationsanläggning för hela salongshuset samt delar av scenhuset;

3) värmeledning och elektriska installationer för salongshusets ventilationsaggregat samt

4) av ovannämnda anläggningar betingade byggnadsarbeten.

Enligt styrelsens mening vore det ofrånkomligt, att den nya panncentralen utfördes under år 1940, då befintliga pannor vore så förslitna, att driftsavbrott kunde befaras, om de måste tjänstgöra ytterligare en bränslesäsong. Vidare vore det mycket angeläget att samtliga återstående arbeten utfördes i en följd, då eljest kostsamma och besvärliga överkopplingar av rörledningarna måste verkställas och provisoriska anordningar vidtagas.

För genomförande av tredje etappens arbeten samt de från den andra etappen resterande arbetena skulle enligt 1938 års kostnadsberäkning erfordras (384,000 + 41,000 =) 425,000 kronor. Härtill komme emellertid vissa av följande skäl betingade merkostnader.

Vad beträffade de från den andra etappen resterande värmelednings- och sanitetstekniska arbetena, komme merkostnader (3,200 kronor) att uppstå på grund av in- och överkopplingar, som blivit erforderliga med hänsyn till att dessa arbeten icke kunnat utföras i samband med övriga i den andra etappen ingående arbeten av detta slag. Dessa merkostnader kunde väntas uppgå till 10 procent av de beräknade kostnaderna för här avsedda resterande arbeten. Vidare borde med hänsyn till år 1939 inträffade stegringar av arbetslöner och materialpriser beträffande rörledningsanläggningar och dylikt ett tillägg av 15 procent göras å de tidigare beräknade kostnaderna för panncentralen, oljeeldningsanläggningen, ventilationsanläggningen samt ännu icke utförda värmelednings- och sanitetstekniska arbeten. Försiktigheten syntes även bjuda, att man räknade med ett motsvarande tillägg för elektriska installationsarbeten samt byggnadsarbeten.

Enligt dessa grunder beräknades merkostnaderna uppgå till i avrundat tal 60,000 kronor. Genomförandet av de från den andra etappen resterande arbetena samt de i den tredje etappen ingående arbetena skulle således draga en sammanlagd kostnad av (41,000 + 384,000 + 60,000 =) 485,000 kronor.

Arbetena med den nya panncentralen vore mycket omfattande och komme att taga avsevärd tid i anspråk. Härtill bidroge även den omständigheten, att dessa arbeten måste med hänsyn till operakällarens behov av kontinuerlig ång- och varmvattenförsörjning för matlagning och diskning m. m. utföras i två repriser, så att en av de befintliga högtrycksångpannorna skulle kunna bibehållas, medan de två nya högtrycksångpannorna inmonterades, varigenom något avbrott i nämnda försörjning icke komme att uppstå. På grund härav måste arbetena, därest de skulle vara avslutade till omkring den 1 september 1940, då byggnadens värmeledningsanläggning måste vara i funktion, igångsättas senast den 1 april 1940. En förutsättning härför vore emellertid, att de nya pannorna och varmvattenberedaren samt vissa anläggningar i apparatrummet, som tarvade jämförelsevis lång leveranstid, kunde beställas redan omkring den 15 februari 1940. Samtidigt måste även oljeeldningsanläggningen med cisterner och aggregat beställas, vilka anläggningar skulle vara fullt driftfärdiga senast den 15 juni, då de nya högtrycksångpannorna skulle tagas i bruk. Det vore med hänsyn till nämnda förhållanden synnerligen angeläget, att styrelsen senast den 15 februari

1940 erhöle besked, huruvida de för ifrågavarande ändamål erforderliga anslagsmedlen komme att stå till förfogande under nästkommande budgetår. Vidare borde styrelsen äga rätt att för bekostande av de av ifrågavarande arbeten, som befunnes böra igångsättas före ingången av nämnda budgetår, förskottsvis disponera erforderligt belopp, att under nästa budgetår ersättas av de medel, som för detsamma kunde komma att anvisas.

Byggnadsstyrelsen har därefter i skrivelse den 20 november 1939 ytterligare understrukt angelägenheten av att den nya panncentralen komme till utförande under år 1940.

Den största utgiftsposten för panncentralen hänförde sig till installationen av två ångpannor, två kondensvattenpumpar, fyra varmvattenpannor, två vattencirkulationspumpar samt två varmvattenberedare. Ifrågavarande pannor och varmvattenberedare vore av sådan storlek, att de icke funnes på lager utan måste särskilt tillverkas för ändamålet. Under nuvarande förhållanden måste man räkna med avsevärt längre leveranstid än eljest skulle vara fallet, isynnerhet för pannorna och pumparna. Med hänsyn härtill vore det, därest pannanläggningen skulle kunna komma till utförande under år 1940, nödvändigt, att åtminstone de nya ång- och varmvattenpannorna jämte kondensvattenpumparna snarast möjligt beställdes. Med hänsyn till de alltjämt stigande materialpriserna torde det även ur ekonomisk synpunkt vara välbetänkt, att denna beställning skedde inom den närmaste tiden. Kostnaderna för inköp av sistnämnda pannor och pumpar kunde beräknas ingå i tidigare framlagda kostnadsberäkningar med sammanlagt cirka 52,000 kronor. Detta belopp avsåge sålunda prisläget i augusti 1939.

Anbud å sagda pannor och pumpar hade av byggnadsstyrelsen infordrats till den 11 december 1939. Då medel ännu icke funnes tillgängliga för här ifrågakomma ändamål, torde byggnadsstyrelsen emellertid icke själv kunna träffa avgörande i förevarande fråga, utan finge styrelsen hänskjuta densamma till Kungl. Maj:ts prövning.

Styrelsen hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att styrelsen finge beställa för pannanläggningen erforderliga ång- och varmvattenpannor jämte kondensvattenpumpar.

Slutligen yttrade byggnadsstyrelsen i skrivelse den 29 januari 1940 följande:

De enligt ovan infordrade anbudena, som vore bindande till den 20 december 1939, utvisade, att kostnaderna för ifrågavarande pannor och pumpar, som i augusti 1939 beräknades till sammanlagt omkring 52,000 kronor, stigit med omkring 20 procent samt att leveranstiden för ångpannorna varierade mellan 5—7 månader från tidpunkten för eventuella beställningar. Med hänsyn till sistnämnda förhållande och då byggnadsstyrelsen ännu icke erhållit något medgivande att beställa här avsedda pannor och pumpar, vore det icke längre möjligt att medhinna den nya pannanläggningens färdigställande före eldningssäsongens början hösten 1940, varför några arbeten beträffande anläggningen icke torde komma till utförande under år 1940.

Emellertid hade i början av december 1939 uppstått ett driftsavbrott

på den stora högtrycksångpannan genom läckage i tubfästena, med anledning varav pannan underkastats erforderlig reparation, som slutförts strax efter årsskiftet.

Med hänsyn till ovannämnda förhållanden hade byggnadsstyrelsen från mekaniska provningsanstalten, som handhade kontrollen av de nuvarande ångpannorna, införskaffat yttrande rörande pannanläggningens nuvarande tillstånd. Av yttrandet framginge, att anläggningen vore helt försliten och även med vissa reparationer torde kunna nyttjas under en tid av endast ett, högst två år.

Med hänsyn härtill funne byggnadsstyrelsen det för sin del ofrånkomligt, att, även om slutförandet av övriga arbeten, som inginge i den av statsmakterna godkända planen för värme- och ventilationsanläggningar inom operabyggnaden, ansåges böra på grund av nuvarande förhållanden tills vidare anstå, utförandet av den nya pannanläggningen icke borde uppskjutas längre än att denna kunde tagas i bruk vid eldnings-säsongens början hösten 1941. En förutsättning härför vore, att de nya pannorna och pumparna beställdes under hösten 1940 för att levereras i god tid på våren 1941. Med hänsyn härtill vore det önskvärt, att de för ifrågakommande ändamål erforderliga medlen funnes tillgängliga redan under budgetåret 1940/41.

I det av byggnadsstyrelsen i skrivelse den 21 augusti 1939 angivna anslagsbeloppet å 485,000 kronor inginge kostnaderna för pannanläggningen med i avrundat tal 190,000 kronor. Detta belopp, som grundade sig på i augusti 1939 gällande priser, fördelade sig på följande sätt:

Rörledningsarbeten inklusive pannor, pumpar och beredare samt elektrisk belysning	kronor 142,000
Byggnadsarbeten	» 30,000
Arvoden, kontroll och oförutsett	» 18,000
	<hr/>
	Summa kronor 190,000.

Såsom ovan framhållits, hade priserna å pannor och pumpar i slutet av år 1939 stigit med omkring 20 procent i förhållande till priserna i augusti 1939. Det vore givetvis icke nu möjligt att bedöma, huru priser och andra leveransvillkor komme att ställa sig vid den tidpunkt, då nu ifrågakomna pannanläggning skulle kontrakteras, men försiktigheten torde bjuda att räkna med ytterligare prisstegringar i enlighet med nedanstående uppställning:

Rörledningsarbeten inklusive pannor, pumpar och beredare samt elektrisk belysning	142,000 + c:a 40 procent = 198,000 kronor
Byggnadsarbeten, arvoden, kontroll och oförutsett	48,000 + c:a 30 » = 62,000 »
	<hr/>
	Summa 260,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts hemstälde byggnadsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1940 års riksdag att för ny pannanläggning i operabyggnaden för budgetåret 1940/41 anvisa ett belopp av 260,000 kronor.

Departementschefen.

Den nu föreliggande utredningen ger vid handen, att pannanläggningen i operabyggnaden är helt försliten och att den icke kan iståndsättas så, att den utan risk för driftsavbrott kan under någon längre tid användas. Det av byggnadsstyrelsen begärda bemyndigandet att beställa för ny pannanläggning erforderliga ång- och varmvattenpannor jämte kondensvattenpumpar har icke kunnat lämnas, då medel för ändamålet icke funnits disponibla. För att leveransavtal skall kunna ingås i så god tid, att anläggningen skall kunna utföras under våren 1941, synes det nödvändigt att å riksstaten för nästa budgetår upptaga anslag till ny pannanläggning jämte i närmaste samband därmed stående byggnadsarbeten. De av byggnadsstyrelsen i detta hänseende gjorda kostnadsberäkningarna synas vara mycket approximativa. Jag anser mig dock med hänsyn till de osäkra prisförhållandena icke böra ifrågasätta någon reduktion av det för ändamålet äskade beloppet men förutsätter, att det anslag å 260,000 kronor, som bör ställas till förfogande, icke tages i anspråk i vidare mån än som prövas oundgängligen erforderligt.

De övriga av byggnadsstyrelsen angivna arbetena synas icke vara så trängande, att medel för bekostande av dessa arbeten böra anvisas å riksstaten för nästa budgetår.

Under erinran, att medel för ifrågavarande ändamål icke beräknats i förslaget till riksstat för budgetåret 1940/41, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Värme- och ventilationsanläggningar i operabyggnaden m. m.* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av . . . . . kronor 260,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lennart Häggqvist.